Број 19 У Новом Саду, у четвртак 25. јануара 1907. Година XLII.

„Застава“ излази сваки дан дванута, а недељом заједно и данима иза недеље и свеца једаред

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 70 пов. а на три месеца 8 круна.

Појединни јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

(Јутарњи лист)

Се ствари шаље се по 12 пот. од сваке врсте ових ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Т. Чавића Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 29

Појединни јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

Мало тумачења
(у ствари патријарха Георгија.)

Патријарх Георгије протурио је по новинама вест, да је данашњи сабор подгревао стари купус и натпрегледао поново оне фондовске књиге, које је већ натпрегледао сабор 1902. године.

То не стоји. Треба завирити у извештај главног ревизора, па да се види у чему је ствар. Сабор 1902. године натпрегледао је рачуне од 1879 године, па све до 1889. године. Даље није могао да посвршава ревизиони одбор. Кад је после тог сабора главни ревизор прегледао књиге од 1890. године, нашао је на приходе оне крчме, нашао је ту неисправност и да би је доказао, морао се вратити и у старије године. Тако је било и са другом тачком, а трећа и четврта тачка тиче се већ ствари, које је патријарх Георгије учинио као патријарх. Нема ту говора о погрејаном купусу, него су то краставци, које би сад да нам прода патријарх Георгије, а ми их не требамо

Једно је истина, да је ревизиони одбор од 8 извештаја, што их је поднео главни ревизор, могао до сад да сврши само један. И у оним другим извештајима има врло жалосних ствари. Наваћамо ствари из интеркалара. Патријарх Георгије однео је 2 краве а није их платио. Влада је пронашла то и тражила да плати. Патријарх Георгије није све до данас платио, јер је тврдио, да није ни било крава. Међутим се показало у књигама, да је за те краве купован паспаљ и т. д.

Има у извештајима главног ревизора, да је патријарх Георгије из интеркалара куповао сам без дражбе, а продавао што се каже испод руке.

Ми не мислимо да износимо све шта има у тим извештајима. Али има доста. И ко зна, колико би трајало, док би се све прегледало. Требао би сабор само због тога да тражи продужење на годину дана.

И министар-председник замерио је, што сабор 1902. год. није посвршавао све него само нешто. А нешто је свршио овај сабор. а нешто је оставио за после. Но то је тако морало бити. То излази из природе саме ствари. Не може један сабор прегледати рачуне свију година. А кад би хтео морао би се бавити само тим и морао би дуго, врло дуго трајати.

Оволико смо напоменули, да би била јасна ова ствар.

Односи Срба и Муслимана у прошлости.

Све приче и песме у српској књижевности, које приказују живот нашег народа из времена турског, имају једно заједничко обележје, наиме, да описују српски народ као патника, а турски као угњетача и тиранина. Проучавајући живот српског народа у 16. и 17. веку видео сам, како су наши књижевници једну неистину ширили својим причама и песмама. Изнећу овде резултат својих студија и поткрепићу их историјским документима *)

Историја наша знаде доуше за поједине личности, паше и бегове, по Босни, Херцеговини, Србији и Македонији, да су били силовити и свирепи спрам народа, но такве силеције нису дуго владале и рђаво су прошле. Насиља варвиризма и свирепог мучења било је у то време и по другим крајевима. Тако су нпр. Мађари угушили Дожин устанак 1514 а Аустријанци буну Пе е Сегединца 1735. г. и коловође тих устанака уморили су уз такво мучење, коме је мало примера у историји читавог света.

Прошлост нам говори доста пута о моментима, у којима се односи Срба и Муслимана заоштрили и у којима су они стојали као крвни душмани једни према другим. Но ови моменти, који су пролазни били, не смеју учинити, да превидимо мирне и пријатељске везе између њих. Кад упоредимо нпр. држање Турске са држањем других држава, морамо признати, да су Турци били прилично толерантни спрам православне вере.

Српска православна црква имала је нпр. лепше дане у току 16 века у Турској него у току 18. века у Аустро Угарској. У току 16 века подигли су Срби велики број нових цркава у Турској и обновили су пећску патријаршију; у 18 веку је Аустрија насилно унијатила српски народ одузимала оружаном руком српске задужбине (нпр. манастир Марчу у Славонији) и тровала српске великодостојнике (нпр. Исајију ђакона.)

Ако се и не може рећи, да су се Срби слободно кретали под Турцима, ипак морамо признати, да нашем народу није у то време било боље ни у другим државама. У Аустрији је почетком друге половине осам наестог века било тако ужасно стање, да су из ње силне хиљаде Срба морале иселити у Русију. Историја знаде и таквих примера, да се српском народу боље свидило под Турцима, него под другим народима. Тако нпр. постоји једно писмо војсковође Јована Баптисте Касталда, датирано 6. августа 1552. и упућено аустријском владару Фердинанду I., у коме пише, да се око 100 хиљада Срба иселило са свим покретним имањем својим из Турске у Ердељ, али им се у Ердељу није допало па су се вратили натраг у Турску.

Позната су она времена у нашој прошлости, кад су Срби и Турци укрштали оружје једни против других. Но зар има на свету два народа, који су дошли у суседство једни другом па да нису ратовали међу собом? Али има једна интересантна појава, коју до сад нико није истицао у историјској науци нашој, и која нам говори о пријатељским односима Срба и Муслимана. Срби нису само против Турака ратовали, него су често пута у заједници с Турцима војевали против спољних непријатеља. Чете српских војника и после пада српске државе служиле су у редовима турске војске и биле су врсни помоћници Турцима у нападању на непријатеља. Српски војници били су много пута као посада у турским градовима. У једном историјском документу из 1529. године стоји, да се у турском граду Илоку налази као посада 1400 оружаних Срба. Исте ове године договорише се српски пајкаши са Турцима, да се одметну од краља Фердинанда па да дођу у турску службу. Мађарски пајкаши дознаду за ово и нападну на Србе, но Срби потуку до ноге Мађаре, отму им лађе и пређу Турцима. Навешћу и друге примере. 3. јула 1534. јавља кастелан града Раковца јегарском епископу Томи Залахаи, да се из Срема кренула турска војска према Будиму и да већи део ове војске сачињавају Срби. — У октобру 1552. године нападне Михаило Тот, мађарски војвода, на град Св. Ђурађ, али га градска посада, Турци и Срби, одбију са великим губитцима. — Исте године предају Срби својевољно Турцима неколико банатских градова и ступају у турску војску. — У новембру 1562 јавља епископ јегарски хатванском санџак бегу, да је једно крило бегове војске, које се састојало из самих Срба, напало и поробило мађарску варошАроксалаш — У години 1615. ударају Срби и Турци из Пape на град Вац те начинише у овом граду силну штету. — Поглавица аустријске војске Ханс Каспар јавља војној управи 4. јуна 1653. из Тате, да су Мађари из Сечиња и Ђармата напали на град Бају, који су бранили Срби и Турци и да су га освојили.

Ови наведени примери, да су Срби војевали покрај Турака и да су их Турци примали у своје редове, доказују врло много. Муслимани су иначе врло нерадо узимали у војску присталице друге вере. Мени није познат ни један случај, да се у турској војсци налазила кадгод чета Румуна, Грка или Бугара православне или чета Хрвата католичке вере.

У опште, што се пријатељског односаја између Срба и Муслимана тиче, може се рећи, да су Турци имали више везе са Србима него и са једним народом на Балкану То је и сасвим природно, јер јуначки карактер Турака потпуно је одговарао витешком духу српског народа. Овдје су без сумње много припомогли и босански Муслимани, који су били посредници између Турака и Срба, јер их је за оне везивала једна вера, а за ове исти језик и иста крв. Босански Муслимани се нису нигда одрицали свога порекла и своје крви. Они су у прошлости узимали често пута Србе православне вере у заштиту, говорили су увек српским језиком и у сачуваним писмима њиховим често спомињу српско име.

Као пријатељ истине изнео сам ових неколико примера о пријатељским односима Срба и Муслимана у прошлости. Све примере не могу наводити, јер њих има на хиљаде.

„Народ“. Др. Алекса Ивић.

*) Документи ови налазе се у бечким тајном архиву у фасциклима, „Turcica“ „Hungarica“. Листине, које овде наводим, нису до сад нигде штампане.

Српски народно-црквени сабор.

— Двадесетчетврта седница. —

Уз велико интересовање публике потпредседник др. Никола Ђурђевић отвара у 11 сати пре подне седницу и позива перовођу Миту Клицина, да прочита записник од прошле седнице. По прочитаном записнику овај се оверовљава без опаске.

Председник позива перовођу Јована Гавриловића, да води записник ове седнице, а говорнике да бележи перовођа Мита Клицин.

Председник затим приказује приспеле поднеске, који се уступају дотичним одборима.

Пре дневног реда тражи реч др. Јован Радивојевић-Вачић. Истиче, како су саборски одбори до сада могли врло слабо радити, а чека их огроман и врло важан посао нарочито прорачунски одбор, па и петиционални, ревизиони и остале. С тога предлаже, да се ова седница одгоди, а сазове тада, када одбори посвршавају своје послове.

Предлог овај усвојен је једногласно, те председник закључује данашњу седницу, а посланике ће известити, када ће бити прва седница. Вероватно, да ће ово бити првих дана идуће недеље, могуће у идућу среду.

Одмах после седнице и по подне отпочели су одбори да раде, тако прорачунски одбор под председништвом дра Младена Лисавца, петициони одбор под председништвом дра Ранчина, ревизиони одбор под председништвом дра Ст Јовановића.

---

† Коста Групчевић власник „Цариградског Гласника“

У Цариграду је преминуо Коста Групчевић, власник „Ца-

риградског Гласника“ у 60-ој години старости. Покојни Групчевић родом је из Орида, у Старој Србији. После смрти првог уредника „Цариградског Гласника.“ Никод. Савића, Групчевић је постао власник тог јединог српског листа у Турској, на коме је и покојник много сарађивао. Групчевић је истовремено био и почасни драгоман српског посланства у Цариграду за послове са васељенском патријаршијом. Покојник је у свом раду показивао ретку енергију, спрему и родољубље. Много је радио на решењу митрополитског питања у Призрену и Скопљу, и њему припада знатан део заслуге, што су на обе митрополитске столице бирани Срби. У српској колонији у Цариграду и у опште код Срба у Турској био је врло омиљен. За собом је оставио удовицу, ћерку и сина, студента у Паризу. Нека је честитом покојнику лака земља и светао спомен!

Закон о заштити личности бугарског кнеза.

Народно собрање је за један дан примило на првом и другом читању закон којим се заштићује бугарски кнез од критике јавног мњења. Министар Петков допустио је да говоре од оповиционих посланика само Цанов и Писаров. Па и они су прекидани од стране већине, те се нису готово ништа могли чути. Цанов је између осталог рекао: „Кнез је једно зло за Бугарску! Хоћу да кажем, да се лучност владаочеву нигде не чува тако. Године 1903. донели сте закон о кнежевој личности, а сад га допуњујете, па ипак тај закон није могао спречити, да кнез Фердинанд не буде извиждан 3. о. м. Овим законом спремате још страшније догађаје. Ви гоните и давите слободу штампе, али не можете убити мисао! Ваше драконске мере натераће народ, да избаци на ђубре сваког од вас, заједно са вашим кнезом“. На крају је Цанов рекао, да начин, на који управља данашња влада Бугарском, нагони земљу у анархију и револуцију.

Сеоба у Америку

Удружене америчке државе издале су званичне податке, колико се свега у 1906. години уселило у Америку душа. Тај број је ужасан, он износи 1 милијон 215 хиљада 684 душа. 1906. године уселило се у Америку 159 хиљада 746 душа више но у години 1905., а за 493 хиљаде 197 душа више но у години 1904. Маја месеца стигло је у Америку највише досељеника, 150 хиљада 927, а јануара месеца најмање, 51 хиљада 127. Просечно се месечно исељавало 1906. године у Америку 101 хиљада 307 душа, године 1905. 87 хиљада 995, а 1904. године 61 хиљада 40 душа 1906 године иселило се у Америку 764.463 мушких и 336 хиљада 272 женске. У статистици се још вели, како је исељавање у Америку из Енглеске, Шведске, Немачке, Данске и Шкотске јако опало, а јако опет расте сеоба у Америку из Италије, Русије, Грчке, европске и азијске Турске. Највише исељаника даје Аустро-Угарска. Из ње се иселило у 1906. години 256 хиљада 138; из Италије, Сицилије и Сардиније 273 хиљаде 120; из Русије и Финске 251 хиљада 665; са западних индијских острва 13 хиљада 656; из Јапана 13 хиљада 815; из Кине 1544. У статистици се још уједно наводи, како су они, који су се 1906. уселили у Америку и телесно и душевно много кржљавији, но они, који су се доселили 1905. године

Светосавска литија у Сарајеву

Читамо у „Српској Ријечи“: Пред Св. Саву „Hrvatski Dnevnik“ је зинуо на сав мах, да докаже босанској влади, како ће се све повлашити и наставни заводи обешчастити, у којима се освети светосавска панахија и водица. Значај те узвишене свечаности познат је данас и сваком писменом иновјерцу, па није од потребе, да то овдје поближе истичемо. Не само што је та свечаност и од стране државне власти дозвољена гдје год Срби живе, истичемо нарочито овдје, да нам ту славу није ни отоманска власт забрањивала. Само неки сувише ревни католици виде у томе некаквог великог баука. Биће да је фуртимашима криво, што браћа Хрвати немају свога народног светитеља, као што их ми Срби имадемо особито у Светом Сави, па скочили да га у нашој свијести избришу. То им не пође за руком, јер не могоше владу завести ни најнискијим подвалама, да забрани прославу Св. Саве у заводима. Али нови надзорник Стипо Миличевић, као мудро латинче и очити „пријатељ“ свега што је српско, а да се препоручи своме двобрадом шефу, хтједе ту нашу највећу светињу бар понизити. На вишој дјевојачкој школи нареди он (тако веле), да се затвори главна капија, а да се литија провлачи кроз ћорбуџаке и ћумезе. Но литија вођена од српског православног свештеника и катихете Милана Лалића, дође на главну капију као и сваке године, али морадоше подуго звонити и ударати алком на вратима, док им једва отвори учитељица Куглер али ршум чинећи на попа што ће јој завод упексинити (замазати) и да је наређено, да се с друге стране улази, с које се не доликује литији провлачити. Ето како се под управом новог надзорника Стипе указује почаст нашим најузвишенијим светињама и поштују званичне наредбе владине. А шта би тек било, да то влада не наређује?!

Нова верска секта у Румунији

Како из Букурешта јављају, жандари су у Апуму открили нову верску секту. Вођа је њен Паја Тот, чизмар. У Апуму и у оближњем Бушћену има доста фабрика и Тот је нарочито међу фабричким радницима тражио присталица тој новој верској секти. У томе послу су га јако помагали Јован Мунћану са женом и Стеван Алболеску. Седнице су увек држали тајно. Ову веру није измислио Тот, већ један немачки профета и код Тота су нашли врло многе примерке тог новог светог писма, које је рађено у Хамбургу. За ту нову веру зна се за сада само толико, да не признаје недељу, не поштује иконе, противна је догмамама, црквеним обредима и поукама, забрањује јести свињско месо. Средиште те пропаганде за Румунију је у Букурешту и сваки нов члан шиље се тамо на покрштење. Из Апума су протерани сви припадници те вере, осим Павла Тота, који је под строгим полицијским надзором. Власти сада живо трагају, да пронађу извор и легла те нове секте и да је униште. Та нова верска секта јако је узрујала румунско грађанство.

ЛИСТАК.

Губернатор.

од Л. Андрејева.

(Наставак.)

Већ је седео у каруцама, измакнувши се у страну, да би начинио места чиновнику, који је улазио с лева, кад поред уласка, сагнут, прође неки човек. Скинувши ради поздрава качкет, ваклони лице лактом, те губернатор виде само кудрави плавизатиљак и препланули млади врат. При том примети да он иде пажљиво, не журећи много, као да је бос, корача, погрбљава се и крије сам у се, а леђа ко да му гледају назад.

— Какав непријатан и чудан човек — помисли губернатор. То исто, изгледа, да су помислила и два господина, који се журно наместише баш пред самим каруцама у једна кола: у исто време обојица се загледаше пролазнику у лице, и не нашавши ничега сумњивога повезоше се испред губернатора. Њихов кочијаш је имао добре коње и запрегу. — Гумени точкови су подскакивали, дрошка се њихала, а они су седели погнувши се због брзине напред и брзо измакоше, да не би дизали прашину губернатору.

— Ко су ова двојица? — упита он чиновника, гледајући га подозриво из кола, а он одговори равнодушно:

— Агенти.

— А на што су они? — упита отсечно губернатор.

— Не знам, — одговори смирено Лав Андрејевић. — Смуђ се за све стара.

На савијутку у Дворјанску улицу засија се на сунцу лакована чизма и окретно салутира ћосави помоћник надзорников, онај што је упарадио лешеве, а кад се провезао поред кварта, на отворена врата изјахаше два стражара и силно залупаше копите по прашини. Лица су им била пуна готовости, оба су гледала непомично у леђа губернатору. Чиновник се направи да их не види, а губернатор намрштено погледа у чиновника и замисли се, склопив на колена руке у белим рукавицама.

Пут за летњиковац водио је кроз предграђе, Канатном улицом, где су у полуразваљеним кућерцима, а делом у двоспратним кућама од цигље на форму државних зграда живели фабрички радници с породицама и свакојака варошка сиротиња.

Губернатор је хтео да ма кога милостиво поздрави, али је улица била пуста као да је ноћ, па се чак ни деца нису видела. Један дечко појави се на плоту, међу црвеним лишћем од оскоруше — и брзо склизну доле за плот, очевидно се прикривши у широкој рупи. Лети у Канатној улици било је кокошију и кољавих мршавих свиња, привезаних за диреке, али сад их није било — сигурно их је тронедељна глад све утаманила.

Непосредно ништа није подсећало на догађај, али у пустоти улице, која је била равнодушна према пролазу губернатора, била је тешка, усредсређена мисао оборених очију, а у провраћном ваздуху осећао се лаки мирис од тамњана.

— Слушајте! — узвикну губернатор, ухвативши чиновника за колено. — Ено онога човека...

— Кога човека?

Губернатор не одговори. Снажно стиште колена и целим лицем погледа на чиновника — као кад се на затвореној и закључаној кући одједном отворе сва врата и прозори.

За тим сабравши обрве у дебелу, старачки меснату бору, полако, целим широким трупом поврну се назад и пажљиво погледа на пут.

По прашини су лупале копите стражарских коња, а пуста улица, једном страном утонула у црну сенку, другом јарко осветљена сунцем, ћутала је дубоко замишљена.

(Наставиће се).

Брзојави „Застави“.

Стигли 24. јануара.

У ствари српског народно-црквеног сабора

Будимпешта. Није истинита вест коју су донели некоји листови, да је министар-председник закључио, да поништи закључак српског народног црквеног сабора. Министар председник није још добио записник саборски.

Атентат.

Цариград. Синоћ је неко у Пери напао ловачким ножем Ђорђа Кристића, незаконитог сина краља Милана. Кристић је само лако рањен, јер је његова бележница у џепу задржала удар. Из ближе ништа више није позвато.

Трговина.

БУДИМПЕШТА, 6. фебуара 1906. (Брзојавни извештај).

Готова роба.

Раж прве каквоће 12 кр. 99 п до 13 кр. 10 п.

Раж средње каквоће 12 кр. 78 п. до 12 кр. 80 п.

Јечам за храну 12 кр. 90 пот. до 13 кр. 20 пот.

Јечам за кување пива — кр. — п. до — кр. — п.

Зоб прве каквоће 14 кр. 90 п. до 15 кр. 40 п.

Зоб средње каквоће — кр. — п. до — кр. — п.

Кукуруз домаћи 9 кр 95 пот. до 10 кр. 25 п.

Термини.

Жито за април 1907. 14 кр. 76 п. до 14 кр 78 п.

Жито за октобар 15 кр. 48 п. до 15 кр. 50 п.

Раж за април 1907 13 кр. 33 п. до 13 кр. 40 пот.

Кукуруз за мај 1097. г. 10 кр. 34 п. 10 кр. 36 п.

Репица за август 25 кр 20 пот. до да 26 кр. — пот.

Све од 100 кила

Потребујем једног врсног и старијег

СЛОВОСЛАГАЧА,

исто тако и једног потпуно вештог

МАШИНИСТУ.

Плата према способности. — Понуде ваља слати на

Вл. П. Вајића,

I. 109 1—3 штампара у Сомбору.

Потребујем засвоју радњу

једног

КОЛАРСКОГ ПОМОЋНИКА,

који одма може ступити у рад.

I. 84 2—7 **Жарко Секулић,**

колар у Куману (Торонтал).

ЗА ПАПУЧАРЕ!

Доле потписани имам на стоваришту лица за папуче: перл-лица, на сомоту плавом и бор о, како велика тако исто и мала (дечија) могу се добити и то по цени: Велика по 30 новчића пар. Мала (дечија) по 20 новчића пар франко шаљем.

Ко жели наручити, не може добити мање од 50 пари. Сва перл-лица су на сомоту бољем (финијем), а кројена су већа, да коже што мање треба.

Лица шаљем нахнаме, или уз пошиљку новаца.

Адреса: I. 86 2—4

Никола Теодоровић,

опанчар у Иригу (п. п. Рума).

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.